

Sygn. akt III Ca 247/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Leszek Dąbek

Sędzia SO Gabriela Sobczyk (spr.)

Sędzia SR (del.) Roman Troll

Protokolant Iwona Reterska

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2014 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.

przeciwko Ł. D.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 30 października 2013 r., sygn. akt I C 643/11

1 oddala apelację;

2 zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.200 zł (tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSR del. Roman Troll SSO Leszek Dąbek SSO Gabriela Sobczyk

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B., domagała się uznania za bezskuteczną w stosunku do powódki umowy darowizny udziału we współwłasności nieruchomości położonej w R., dla której Sąd Rejonowy w Rybniku VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawartej pomiędzy pozwanym Ł. D., a M. D. oraz zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Wartość przedmiotu sporu oznaczono w treści pozwu na kwotę 15.000,00 zł.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że powódka posiada w stosunku do P. D. oraz M. D. wierzytelność w kwocie 15.000,00 zł, stwierdzoną wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97.

Powódka podała, że M. D. w dniu 20 października 2010 roku dokonała nieodpłatnego zbycia swego udziału w wysokości 1/2 we własności nieruchomości położonej w R., dla której Sąd Rejonowy w Rybniku VII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze KW (...) na rzecz syna Ł. D., co nastąpiło w formie aktu notarialnego Repertorium A 4997/2010 sporządzonego przed notariuszem A. P.. Powódka wskazała przy tym, że przedmiotowa nieruchomość stanowi jedyny składnik majątku z którego jako wierzyciel może zaspokoić swoje roszczenie, albowiem

w toku dotychczas prowadzonych postępowań egzekucyjnych nie ustalono żadnego innego majątku dłużników. Powódka argumentowała, że M. D., zbywając opisany składnik majątku bez wątpliwości działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, albowiem nie mogła nie wiedzieć o toczących się przeciwko niej na przełomie ostatnich kilkunastu lat postępowań egzekucyjnych. Ponadto w księdze wieczystej przedmiotowej nieruchomości wpisana była na rzecz każdorazowego wierzyciela hipoteka przymusowa. Powódka podniosła przy tym, że obdarowany Ł. D. jest synem dłużników, wobec czego doskonale znał sytuację finansową swoich rodziców. Powódka wskazała nadto, że dnia 26 maja 2003 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku postanowieniem z dnia 26 maja 2003 roku, sygnatura akt II RNs 4/03/04 orzekł o separacji M. D. i P. D., jednakże małżonek pozostający w separacji odpowiada za długi drugiego małżonka powstałe przed uprawomocnieniem się orzeczenia o separacji. Konkludując powyższe, powódka podniosła, że zostały jej zdaniem spełnione przesłanki do wytoczenia skargi paulińskiej przeciwko pozwanemu Ł. D..

Pozwany Ł. D. domagał się oddalenia powództwa oraz zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych. Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, że żądanie powódki jest nieuzasadnione, a nadto nie zostało udowodnione. Pozwany argumentował, że skutek czynności M. D. nie doszło do pokrzywdzenia powódki ponieważ w dacie umowy darowizny, w księdze wieczystej nieruchomości ujawniona była hipoteka przymusowa na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. w kwocie 15.000,00 zł, następnie wierzycielem została powódka, hipoteka była wpisana na udziale P. D. wynoszącym 1/2 w przedmiotowej nieruchomości. W konsekwencji wedle pozwanego w dacie przeniesienia udziału we własności nieruchomości prawa wierzyciela były zabezpieczone i nie zostały uszczuplone w żaden sposób przez nabycie nieruchomości przez pozwanego, nadto powódka nie przedstawiła żadnego dowodu na powstanie stanu pokrzywdzenia po jej stronie wskutek przeniesienia własności nieruchomości. W tym zakresie dodatkowo pozwany wskazał, że powódka jako wierzyciel hipoteczny może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością, i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości. Niezależnie od powołanej argumentacji pozwany podniósł, że skarga paulińska byłaby uzasadniona gdyby dłużnik był niewypłacalny bądź stał się niewypłacalny wskutek dokonanej darowizny, przy czym domniemanie z art. 529 k.c. jest wzruszalne i można je obalić poprzez wykazanie, że dłużnik dokonując darowizny nie zdawał sobie sprawy że działa z pokrzywdzeniem wierzyciela, a w niniejszej sprawie taka sytuacja ma miejsce, albowiem wierzycielność była zabezpieczona hipoteką przymusową, o czym M. D. wiedziała wobec czego mogła dokonać tejże czynności. Dodatkowo pozwany wskazał, że wartość całej nieruchomości zgodnie z opisem i oszacowaniem przeprowadzonym w postępowaniu egzekucyjnym wynosi około 300.000,00 zł, zatem wartość udziału P. D. (zabezpieczonego hipoteką) stanowi kwotę około 150.000,00 zł, a zatem dziesięciokrotną wartość wierzycielności dochodzonej przez powódkę i daje możliwość zaspokojenia.

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym strony podtrzymały swoje stanowiska. Strona powodowa podniosła, że hipoteka przymusowa została wpisana na udziale z nieruchomości należącym do P. D., tj. drugiego z współwłaścicieli i egzekucja prowadzona jest tylko z tego udziału ponieważ powódka nie posiada klauzuli wykonalności przeciwko drugiemu współwłaścicielowi tj. pozwanemu i nawet jeśli opisany udział w nieruchomości zostanie sprzedany, to suma uzyskana z jego sprzedaży nie doprowadzi do zaspokojenia wierzycielności.

Pismem procesowym z dnia 3 września 2013 roku pełnomocnik powódki ostatecznie sprecyzował żądanie wyrażone w punkcie 1 pozwu z dnia 12 grudnia 2011 roku, wskazując, że na podstawie art. 527 § 1 k.c. w związku z art. 528 k.c., strona powodowa wnosi o uznanie za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela - (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. umowy darowizny zawartej w dniu 20 października 2010 roku Repertorium A 4997/2010 sporządzonej w Kancelarii Notarialnej w R. przed notariuszem A. P., zawartej pomiędzy dłużniczką powódki M. D., a pozwanym Ł. D., z pokrzywdzeniem powódki.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 października 2013 roku Sąd Rejonowy w Rybniku, uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) Sp. z o.o. w B. umowę darowizny udziału wynoszącego 1/2 w nieruchomości położonej w R., składającej się z działek o numerach (...) o łącznej powierzchni 0,0998 ha, dla której Sąd Rejonowy w Rybniku prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawartą w dniu 20 października 2010 roku przed notariuszem A. P. w Kancelarii Notarialnej

A. P., (...) Spółka Cywilna w R. przy ulicy J. F. B. 5, Repertorium A numer (...), pomiędzy M. D., a Ł. D.; a nadto zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.167,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że P. D. i jego żona M. D. na mocy umowy darowizny z dnia 30 marca 1989 roku nabyli do ustawowej wspólności małżeńskiej prawo własności nieruchomości położonej w R. - O.. Dla przedmiotowej nieruchomości została założona w Sądzie Rejonowym w Rybniku księga wieczysta KW nr (...) (aktualnie (...)). Nieruchomość opisana we wskazanej księdze wieczystej składa się z działek nr (...).

Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97 zasądzone od P. D. na rzecz S. W. kwotę 15.000,00 zł wraz z odsetkami w wysokości: 80 % za okres od dnia 1 sierpnia 1992 roku do dnia 14 sierpnia 1992 roku; 60 % za okres od dnia 15 sierpnia 1992 roku do dnia 30 kwietnia 1993 roku; 54 % za okres od dnia 1 maja 1993 roku do dnia 14 grudnia 1995 roku; 46 % za okres od dnia 15 grudnia 1995 roku do dnia 31 grudnia 1996 roku; 35 % za okres od dnia 1 stycznia 1997 roku do dnia 14 kwietnia 1998 roku; 33 % za okres od dnia 15 kwietnia 1998 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w kwocie 1.787,50 zł.

W dniu 26 maja 2003 roku, na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku, sygnatura akt II RNs 4/03/4, orzeczona została separacja małżeństwa P. D. i M. D.. Wskazane postanowienie uprawomocniło się z dniem 5 listopada 2003 roku. W dniu 7 maja 2009 roku ujawniono zmianę charakteru współwłasności z łącznej na ułamkową (P. D. i M. D. w 1/2 części każde) w treści księgi wieczystej KW nr (...) (aktualnie (...)). P. D. i M. D. podejmowali próby dokonania fizycznego podziału przedmiotowej nieruchomości na dwie odrębne nieruchomości, jednakże w toku zainicjowanego postępowania administracyjnego przed Urzędem Miasta R., podział taki nie został przeprowadzony (sporządzono jedynie wstępny projekt podziału).

Sąd Rejonowy ustalił ponadto, że na podstawie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego złożonego przez pierwotnego wierzyciela P. S. W. z dnia 18 marca 2005 roku, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rybniku J. Ż. wszczęła postępowanie egzekucyjne pod sygnaturą akt Km 1190/05. Egzekucję wierzyciel skierował do nieruchomości położonej w R. przy ulicy (...), opisanej w księdze wieczystej numer (...) (obecnie (...)). Wraz z wnioskiem egzekucyjnym wierzyciel S. W. przedłożył komornikowi tytuł wykonawczy - wyrok Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97, zaopatrzony w klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika M. D. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską (postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział II Cywilny z dnia 26 września 2002 roku, sygnatura akt II Co 54/02/4). Wskazane postępowanie egzekucyjne umorzyło się z mocy samego prawa na zasadzie art. 823 k.p.c. z dniem 17 października 2009 roku.

Na podstawie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego złożonego przez S. W. w dnia 4 kwietnia 2007 roku, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rybniku J. Ż. prowadziła kolejne postępowanie egzekucyjne pod sygnaturą akt Km 1116/07. Egzekucję wierzyciel również skierował do nieruchomości położonej w R. przy ulicy (...), opisanej w księdze wieczystej numer (...) (obecnie (...)), stanowiącej ustawową współwłasność małżeńską dłużnika P. D. i jego żony M. D.. Wraz z wnioskiem egzekucyjnym wierzyciel S. W. przedłożył komornikowi tytuł wykonawczy - wyrok Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97, zaopatrzony w klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika M. D. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową małżeńską (postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział II Cywilny z dnia 26 września 2002 roku, sygnatura akt II Co 54/02/4) oraz postanowienie Sądu Okręgowego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 20 września 2001 roku, sygnatura akt XXI C 18/97/3 o obciążeniu nieruchomości dłużnika P. D. położonej w R. - O. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy w Rybniku prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) hipoteka przymusowa w kwocie 15.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1 sierpnia 1992 roku i kosztami procesu w wysokości 1787,50 zł na rzecz wierzyciela S. W.. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rybniku J. Ż. wszczęła egzekucję z wyżej opisanej nieruchomości w dniu 26 kwietnia 2007 roku. W toku postępowania w/w nieruchomości

została oszacowana na kwotę 315.000,00 zł. Pierwsza licytacja nieruchomości dłużników opisanej w księdze wieczystej numer (...) (obecnie (...)), w dniu 19 maja 2009 roku nie doszła do skutku powodu braku licytantów. Druga licytacja nieruchomości wyznaczona na dzień 8 września 2009 roku, również nie doszła do skutku z powodu braku licytantów. Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2009 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Rybniku J. Ż. na zasadzie art. 985 § 1 k.p.c. umorzyła postępowanie egzekucyjne do tej nieruchomości.

Sąd Rejonowy ustalił ponadto, że pierwotny wierzyciel S. W. w dniu 27 lipca 2009 roku na mocy umowy przelewu wierzytelności, zawartej w formie aktu notarialnego Repertorium A nr 9519/2009 przed notariuszem B. N. w kancelarii notarialnej w T. zbył przysługującą mu wierzytelność w stosunku do dłużnika P. D., wynikającą z wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97/3 na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K..

Wierzyciel S. W. pismem z dnia 5 sierpnia 2009 roku zawiadomił Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rybniku J. Ż. o zbyciu przysługującej mu wierzytelności oraz nabywcy wierzytelności. W dalszej kolejności, postanowieniem z dnia 24 września 2010 roku komornik umorzył postępowania egzekucyjne w sprawie o sygnaturze akt Km 1116/07 w całości na zasadzie art. 825 k.p.c.

Sąd Rejonowy ustalił ponadto, że w dniu 20 października 2010 roku M. D. zawarła ze swoim synem tj. pozwanym Ł. D. umowę darowizny w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem A. P. w Kancelarii Notarialnej A. P., (...) Spółka Cywilna w R., Repertorium A numer (...), na mocy której darowała swojemu synowi - pozwanemu Ł. D. należący do niej udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości opisanej w księdze wieczystej nr (...) (obecnie (...)), a pozwany Ł. D. oświadczył, że tę darowiznę przyjmuje. Przed notariuszem M. D. oświadczyła przy tym m.in., że przedmiot darowizny nie jest obciążony żadnymi długami ani roszczeniami osób trzecich, nie występują jakiegokolwiek prawne lub faktyczne okoliczności mogące spowodować obciążenie tego przedmiotu, ograniczenia w rozporządzeniu nim lub korzystaniu z niego, jak również nie została wydana decyzja administracyjna ani orzeczenie sądu i nie toczy się żadne postępowanie przed jakimkolwiek organem i sądem, w tym postępowanie egzekucyjne, upadłościowe lub inne mogące mieć wpływ na nabycie przedmiotu darowizny (przedmiotowe oświadczenia wpisane zostały w § 1 aktu notarialnego). Składając przedmiotowe oświadczenia w dacie opisanej darowizny M. D. wiedziała o długi swojego męża P. D. i miała wiedzę, że z nieruchomości tej była prowadzona egzekucja. Pozwany Ł. D. wiedział, że nieruchomość, w której udział nabywał stanowi jedyny składnik majątku dorobkowy jego rodziców P. D. i M. D..

W dniu 29 kwietnia 2011 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. zbyła na rzecz powódki (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. wierzytelność przysługującą jej od dłużnika P. D., wynikającą z wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXI C 18/97/3. Umowa przelewu wierzytelności została zawarta na piśmie z notarialnie poświadczonymi podpisami stron. 7 października 2011 roku powódka (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w R. jako wierzyciel wystąpił z wnioskiem o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikowi P. D.. Wniosek egzekucyjny wpłynął do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Rybniku T. W. w dacie 10 października 2011 roku. Sprawa ta została zarejestrowana przez komornika pod sygnaturą akt Km 5216/11. Wraz z opisany wnioskiem egzekucyjnym przedłożono komornikowi tytuł wykonawczy - wyrok Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział XXI Cywilny z dnia 22 kwietnia 1998 roku, sygnatura akt XXIC 18/97/3, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na rzecz powódki jako wierzyciela przeciwko dłużnikowi P. D., przez Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział II Cywilny postanowieniem z dnia 26 września 2011 roku, sygnatura akt II Co 48/11 i opatrzonego pieczęcią klauzuli wykonalności. Egzekucję powódka jako wierzyciel skierowała m.in. do nieruchomości dłużnika położonej w R. - O. i opisanej w księdze wieczystej numer (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Rybniku. Komornik sądowy T. W. sporządził w dniu 20 października 2011 roku zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości opisanej w księdze wieczystej numer (...) i wezwał dłużnika P. D. do zapłaty długu, w tej samej dacie komornik sporządził również wniosek o wpis w księdze wieczystej nieruchomości ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji.

W dniu 7 grudnia 2011 roku pełnomocnik powódki jako wierzyciela rozszerzył wniosek egzekucyjny do majątku wspólnego dłużnika P. D. i jego żony M. D., przedkładając tytuł wykonawczy zaopatrzonej w klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika - M. D. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową małżonków, co nastąpiło postanowieniem wydanym przez Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku Wydział II Cywilny z dnia 3 listopada 2011 roku, sygnatura akt II Co 60/11.

Sąd Rejonowy ustalił, że wartość całej nieruchomości położonej w R. - O. przy ulicy (...), opisanej w księdze wieczystej numer (...), składającej się z działek nr (...) została w toku postępowania egzekucyjnego Km 5216/11 oszacowana przez uprawnionego rzeczoznawcę majątkowego na kwotę 247.600,00 zł (w tym wartość prawa własności gruntu 106.600,00 zł).

Komornik Sądowy T. W. w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego ustalił, że dłużnik P. D. jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę z wynagrodzeniem najniższym krajowym niepodlegającym egzekucji, posiada rachunek bankowy w Banku (...) na którym występuje saldo poniżej kwoty wolnej od zajęcia, nie posiada ruchomości, wierzytelności (w tym z Urzędu Skarbowego) nadających się do zajęcia, jak również nie posiada udziałów oraz akcji w spółkach prawa handlowego i jego jedynym majątkiem jest udział we własności nieruchomości położonej w R. O. i opisanej w księdze wieczystej (...). Komornik ustalił nadto, że dłużnik P. D. posiada zadłużenie na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R., wynoszące wg stanu na dzień 20 listopada 2012 roku kwotę 22.973,03 zł. Wysokość egzekwowanego na rzecz powódki jako wierzyciela zadłużenia w sprawie Km 5216/11 na dzień 24 stycznia 2013 roku wynosiła łącznie kwotę 135.357,31 zł (bez kosztów egzekucyjnych).

Sąd dał częściowo wiarę zeznaniom świadka M. D.. Mianowicie Sąd dał wiarę temu, że w dacie darowizny świadek wiedziała o długi swojego męża P. D. i miała nadto wiedzę, że z nieruchomości będącej przedmiotem darowizny była prowadzone postępowanie egzekucyjne przeciwko jej mężowi P. D.. Wiedziała również, że została nadana klauzula wykonalności przeciwko niej jako małżonce dłużnika P. D., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską. Natomiast z dokumentów z aktach księgi wieczystej nieruchomości będącej jedynym składnikiem majątku dorobkowego M. D. i P. D. wynika, że świadek doskonale była poinformowana o wszelkich czynnościach związanych z tą nieruchomością i podejmowała działania mające na celu ochronę jej praw. Okoliczność ta wynika również z dokumentów w aktach egzekucyjnych dopuszczonych, jako dowody w sprawie. Tym samym nie polegają na prawdzie zeznania świadka, że nie wiedziała jak zakończyło się postępowanie egzekucyjne wobec jej męża P. D..

Sąd Rejonowy oddalił wniosek pełnomocnika pozwanego o otwarcie na nowo rozprawy zamkniętej, ze względu na brak podstaw do jego uwzględnienia. Wnioski dowodowe wskazane w piśmie z dnia 18 października 2013 roku, zostały złożone przez pełnomocnika pozwanego po terminie określonym w art. 217 k.p.c. Poza tym zawnioskowane dowody nie mają większego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i jak się wydaje dowody te zostały powołane dla zwłoki.

W tym stanie faktycznym w ocenie Sądu Rejonowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy powołał treść art. 527 § 1 k.c., zgodnie z którym gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Ustawodawca w § 2 cytowanego przepisu wskazał, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza zatem taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. W konsekwencji, dla skorzystania przez wierzyciela z akcji pauliańskiej wystarczy wykazanie, że niemożliwe okazało się, wobec stanu majątku dłużnika, zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 roku, III CKN 554/98, LEX nr 52736).

Art. 527 § 3 k.c. stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Natomiast w § 4 cytowanego przepisu ustawodawca wskazał, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Natomiast w art. 528 k.c. ustawodawca przewidział, iż jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Sąd Rejonowy wskazał, przepis art. 528 k.c. statuuje surowsze przesłanki uznania czynności za bezskuteczną, niż czyni to art. 527 § 3 k.c., ponieważ w sytuacji z art. 528 k.c. nie ma potrzeby stosowania domniemań prawnych z art. 527 § 3 i 4 k.c. i do zaskarżenia czynności, zdziałanej pod tytułem darmym wystarczające jest spełnienie pozostałych przesłanek z art. 527 § 1 i 2 k.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 marca 2013 roku, sygn. akt V ACa 828/12, LEX nr 1298911).

W ocenie Sądu Rejonowego z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie ponieważ pozwany Ł. D. jest synem M. D., która bez wątpliwości jest dłużniczką powódki (w zakresie obejmującym majątek objęty ustawową wspólnością małżeńską z dłużnikiem P. D.), nadto umowa darowizny z dnia 20 października 2010 roku, zawarta pomiędzy w/w osobami, na mocy której doszło do przysporzenia majątkowego po stronie pozwanego (pozwany uzyskał korzyść majątkową w postaci udziału 1/2 własności nieruchomości), była czynnością pod tytułem darmym.

Sąd Rejonowy wskazał, że kluczowymi okolicznościami faktycznymi dla rozstrzygnięcia sporu stron w przedmiotowej sprawie było zatem ustalenie, czy M. D. jako dłużnik powódki działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz czy wskutek dokonanej darowizny z dnia 20 października 2010 roku M. D. jako dłużnik stała się niewypłacalna albo niewypłacalna w wyższym stopniu, niż była przed dokonaniem tej czynności.

W ocenie Sądu I instancji obie te okoliczności zostały potwierdzone w postępowaniu dowodowym przeprowadzonym w sprawie. Sama bowiem M. D., zeznając jako świadek przed Sądem potwierdziła, że w dacie darowizny wiedziała o długu swojego męża P. D. i miała nadto wiedzę, że z nieruchomości będącej przedmiotem darowizny było prowadzone postępowanie egzekucyjne. Z ustaleń sprawy (co potwierdził w zeznaniach również pozwany Ł. D.) wynika nadto, że poza nieruchomością, z której udziału wyzbyła się pod tytułem darmym M. D., nie ma żadnego innego wartościowego majątku objętego ustawową wspólnością małżeńską z dłużnikiem P. D.), a tym samym bezspornie M. D. jako dłużnik właśnie w zakresie majątku wspólnego małżeńskiego (z którego odpowiadała), poprzez opisaną czynność stała się całkowicie niewypłacalna wobec powódki jako wierzyciela.

Sąd Rejonowy wskazał, że bez znaczenia były podnoszone przez stronę pozwaną zastrzeżenia w przedmiocie wartości udziału P. D. oraz możliwości zaspokojenia się powódki tylko z tego udziału, podobnie jak kwestia fizycznego podziału nieruchomości opisanej w księdze wieczystej (...). Fizyczny podział wskazanej nieruchomości nie został przeprowadzony ani ujawniony w księdze wieczystej (sporządzono w tym zakresie jedynie wstępny projekt podziału), z kolei podstawowym mechanizmem, za pomocą którego dokonywany jest „pomiar” wartości zajętej nieruchomości, jest mechanizm sprzedaży licytacyjnej, ostatecznie weryfikującej jej oszacowanie (tak w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1998 roku, w sprawie o sygn. akt I CKN 639/1997, LEX nr 50629).

Poza tym Sąd Rejonowy wskazał, że z zasad doświadczenia życiowego wynika, że znacząco trudniej jest sprzedać udział we własności nieruchomości aniżeli całą nieruchomość. W tym zakresie wyzbycie się jedynego wartościowego składnika dorobkowego majątku małżeńskiego przez dłużnika M. D. i wprowadzenie w jej miejsce jako współwłaściciela nieruchomości opisanej w księdze wieczystej (...) osoby trzeciej, niebędącej dłużnikiem, w ocenie Sądu Rejonowego miało na celu skomplikowanie sytuacji prawnej w/w nieruchomości, a w szczególności

skuteczne zniechęcenie potencjalnych nabywców przy ewentualnej licytacyjnej sprzedaży nieruchomości, a tym samym udaremnienie możliwości zaspokojenia się wierzyciela z tego mienia, zwłaszcza, że dłużnik P. D. poza udziałem we własności nieruchomości także nie posiada żadnego innego majątku z którego możliwa byłaby skuteczna egzekucja. Nadto Sąd Rejonowy zauważył, że egzekucja roszczeń z tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę zainicjowanego przez powódkę postępowania egzekucyjnego była podejmowana od lat i nie przyniosła dotąd zarówno pierwotnemu wierzycielowi (który również inicjował postępowania egzekucyjne), jak i powódce jako nabywcy wierzytelności zaspokojenia.

Mając powyższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne na względzie, postępowanie dłużnika M. D. i pozwanego Ł. D. w postaci zawarcia kwestionowanej przez powódkę czynności prawnej pod tytułem darmym w ocenie Sądu Rejonowego nie może zasługiwać na ochronę prawną. Dlatego Sąd Rejonowy uwzględnił żądanie pozwu.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od tego wyroku złożył pozwany. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił mu sprzeczność istotnych ustaleń Sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym polegającą na przyjęciu, że wysokość wierzytelności powoda na 24.01.2013r. wynosiła 135 357,31 zł bez kosztów egzekucyjnych, a wartość nieruchomości będąca przedmiotem zaskarżonej umowy darowizny wynosiła kwotę 247 600zł, w sytuacji, gdy wysokość wierzytelności została znacznie zawyżona, zaś wartość nieruchomości zaniżona. Zarzucił też naruszenie prawa procesowego, a to art.316§2kpc, art. 217 kpc i 227 kpc przez oddalenie wniosku o otwarcie na nowo rozprawy o prze[rowadzenie zawnioskowanych w piśmie z dnia 18.10.2013r. wniosków dowodowych w sytuacji gdy możliwość złożenia tych wniosków zaistniała dopiero po zamknięciu rozprawy, a wskazane dowody mają istotne znaczenie dla ustalenia wysokości wierzytelności powoda i wartości nieruchomości objętej zaskarżoną umową darowizny. Zarzucił też sprzeczność istotnych ustaleń Sądu ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, polegającą na przyjęciu, że wskutek zawarcia między dłużniczką M. D. a Ł. D. umowy darowizny udziału w nieruchomości doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, a więc dłużniczka działała ze świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, w sytuacji gdy nie doszło od pokrzywdzenia wierzyciela, a więc dłużniczka nie mogła działać ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Stawiając te zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów za obie instancje. Ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z poleceniem rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego.

Nadto wniósł on o przeprowadzenie dowodów z postanowienia Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 23.10.2013r., XXI C 18/97 na okoliczność ustalenia, że odsetki zasądzone w wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 22.04.1998r. są odsetkami ustawowymi.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że poprzez czynność, której dotyczy postępowanie nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela. W ocenie skarżącego ustalenie to należy połączyć z ustaleniem, czy jest możliwe wyegzekwowanie należności od dłużnika osobistego- P. D.. W ocenie skarżącego wpisana na jego udziale we współwłasności nieruchomości hipotek powoduje, że do pokrzywdzenia wierzyciela nie doszło. Dla możliwości zaspokojenia się wierzyciela z tego udziału konieczne jest ustalenie jego wartości oraz wysokości wierzytelności. Skarżący zarzucił, że dokonane w tym zakresie ustalenia Sądu Rejonowego są błędne. W postępowaniu I Co 2831/12 Sąd Rejonowy w Rybniku nakazał ponowną wycenę nieruchomości, stwierdzając nieprawidłowości w zakresie dokonanej wyceny, na której w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy oparł swe ustalenie. Obecnie wartość udziału P. D. nie jest znana, a w toku postępowania egzekucyjnego została zaniżona. Niższa jest też wartość wierzytelności powoda, skoro wskazanym postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 23.10.2013r., XXI C 18/97dokonano wykładni wyrok wydanego w w/w sprawie. W ocenie skarżącego okoliczność, że udział w nieruchomości jest trudniej sprzedać niż całą nieruchomość nie ma znaczenia z punktu widzenia niniejszego postępowania. Są to bowiem kwestie natury faktycznej, a nie prawnej i nie należy ich brać pod uwagę przy

rozstrzygnięciu niniejszej sprawy. Ponadto istnieje możliwość podziału nieruchomości na dwie nieruchomości i wówczas powód mógłby prowadzić egzekucję do całej wyodrębnionej nieruchomości.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda. kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia Sądu Rejonowego są prawidłowe, choć w związku z nowymi okolicznościami wynikłymi po zamknięciu rozprawy w postępowaniu przed Sądem Rejonowym wymagają pewnego uzupełnienia. Przychylając się do wniosku pozwanego Sąd Okręgowy uzupełnił postępowanie dowodowe w toku postępowania odwoławczego. Ustalił, że postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku z dnia 23 października 2013r., Sąd ten dokonał wykładni wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach- Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 22 kwietnia 1998r. w sprawie XXI C 18/97 składającego się na tytuł wykonawczy określający wierzytelność powoda poprzez wskazanie, że zasądzone w nim odsetki są odsetkami ustawowymi. Tym samym ogólna wartość wierzytelność powódki wobec P. i M. D. jest niższa niż ustalił Sąd Rejonowy, wynosi ona na dzień orzekania przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie 97 968,62zł. Ponadto w sprawie I Co 2831/12 toczącej się ze skargi dłużnika Sąd Rejonowy w Rybniku nakazał dokonanie ponownego oszacowania nieruchomości, której dotyczy niniejsze postępowanie na potrzeby postępowania egzekucyjnego. Nie można jednak wysunąć z tego wniosku, że wartość tej nieruchomości w poprzedniej wycenie sporządzonej na potrzeby postępowania egzekucyjnego jest zaniżona, jak sugeruje to skarżący.

Z powyższym uzupełnieniem Sąd Okręgowy przyjmuje ustalenia Sądu Rejonowego za własne.

W świetle tych uzupełnionych ustaleń nie można podzielić zarzutów pozwanego, wyrażonych w apelacji co do wadliwego ustalenia istnienia przesłanek do uwzględnienia żądania pozwu.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że darowizna dokonana przez M. D. Ł. D. stanowi czynność zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzycielki, a wskutek tej czynności M. D. w zakresie wierzytelności powoda stała się całkowicie niewypłacalna. Nie było bowiem w sprawie sporne, że jedynym składnikiem majątku wspólnego jej oraz P. D. była nieruchomość położona w R. składająca się z działek (...).

Podkreślić należy, że ratio legis przepisu art. 527 kc sprowadza się do ochrony wierzyciela przed działaniami dłużnika zmierzającymi do uszczuplenia jego majątku celem pokrzywdzenia wierzyciela. Jak wynika z art. 527§2 kc, do pokrzywdzenia wierzyciela dochodzi, gdy na skutek dokonania czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Nie ulega wątpliwości, że M. D. w ramach odpowiedzialności majątkiem wspólnym ma status dłużnika wobec powódki. Czynność zatem przez nią dokonana podpada pod ocenę z art. 527§1kc. Jak już wcześniej wskazano, nie ma innego składnika majątku wspólnego, z którego powódka jako wierzyciel mogłaby zaspokoić swe roszczenie.

Powoływanie się przez pozwanego na stan majątku innego dłużnika niż ten, który dokonał zakwestionowanej w trybie art. 527 §1kc czynności nie mogło odnieść skutku. Ustawodawca nie zawarł bowiem we wskazanych przepisach możliwości takiego zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela (nie dotyczy go art. 533kc, mówiący o innym majątku dłużnika). Uwzględnienie takiego odwołania godziłoby w prawa wierzyciela, uwzględnione w rozważanej regulacji art.527-534 kc.

Nie ma przy tym racji skarżący powołując się na wartość udziału w nieruchomości należącego do P. D., drugiego dłużnika oraz na hipotekę przymusową obciążającą ten udział zabezpieczającą wierzytelność powódki. Po pierwsze, wartość tego udziału w nieruchomości jest niepewna, a w szczególności pozwany nie wykazał tej wartości. Ponadto

samo zabezpieczenie w postaci hipoteki nie skutkuje zaspokojeniem wierzyciela, a jedynie możliwością zaspokojenia z udziału w nieruchomości.

Powyższe powoduje uznanie, że przy umowie darowizny z 20.10.2010r. zawartej z synem M. D. działała z świadomością pokrzywdzenia wierzyciela mimo, że posiadała wiedzę o tym, że wierzytelność powódki jest zabezpieczona hipoteką na udziale jej męża we współwłasności nieruchomości. Prawdłowo przyjął przy tym Sąd Rejonowy, że miała ona pełną wiedzę o stanie postępowania egzekucyjnego. Wskazać przy tym należy, że zgodnie z art. 529kc, jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. Powyższego domniemania pozwany w niniejszym postępowaniu nie obalił.

Nie można podzielić stanowiska skarżącego, że bez znaczenia dla niniejszej sprawy jest okoliczność, iż z doświadczenia życiowego wynika, że znacznie trudniej zbyć udział w nieruchomości niż całą nieruchomość. Wskazana okoliczność ma w sprawie zasadnicze znaczenie, a to w kontekście brzemienia art. 527§2 kc oraz poglądów judykatury wyrażonych na tle brzmienia tego przepisu. Zgodnie z poglądem wyrażonym w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 lutego 2013r., wydanego w sprawie I ACa 1438/12, artykuł 527 § 2 k.c. wiąże pokrzywdzenie wierzycieli z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika na skutek dokonania przez niego czynności prawnej lub z jego niewypłacalnością - na skutek czynności prawnej - w wyższym stopniu niż była przed jej dokonaniem. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność lub utrudnienie albo opóźnienie zaspokojenia wierzyciela.

Sąd Okręgowy w pełni podziela przytoczony pogląd, oddaje on bowiem ratio legis art. 527§ 2 kc.

Na koniec podnieść należy, że możliwość fizycznego podziału nieruchomości, na którą powołuje się skarżący w apelacji nie powoduje zmiany jej stanu prawnego. Do chwili obecnej ani fizyczny podział nieruchomości nie nastąpił, ani tym bardziej nie dokonano czynności prawnych, na podstawie której dłużnik P. D. nabyłby na wyłączną własność jedną z nieruchomości powstałych z tego podziału. Sąd rozstrzygając sprawę musi brać pod uwagę stan rzecz istniejący w chwili zamknięcia rozprawy(art. 316§1kpc). Skoro zatem żadna zmiana w stanie nieruchomości do chwili obecnej nie nastąpiła, to możliwość takiej zmiany w przyszłości nie może być brana pod uwagę.

W tym stanie sprawy zapadłe w sprawie rozstrzygnięcie uznać należy za w pełni prawidłowe, a apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385kpc.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 kpc w zw. z art. 391§1kpc. na zasądzone od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania składa się wynagrodzenie pełnomocnika powoda w wysokości wynikającej z §13 ust.1 pkt1 w zw. z art. §6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu(tekst jedn. Dz. U. z 2013 poz. 461).

SSR(del.) Roman Troll SSO Leszek Dąbek SSO Gabriela Sobczyk